

राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील
धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरण्यांना
भाग-भांडवल मंजूर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग

शासन निर्णय, क्र : सूतगी-२०२०/प्र.क्र.७३/शिक्षण

मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दि. ०३ सप्टेंबर, २०२४

- वाचा- १. शासन निर्णय, आदिवासी विकास विभाग, क्र-आविम-१०९६/प्र.क्र.१४३/का.३,
दि.१४/१०/१९९८
२. शासन निर्णय, इमाव, सावशैमाप्र, विजाभज व विमाप्र कल्याण विभाग,
क्र.सीबीसी- २०१९/प्र.क्र.१२१/मावक, दि. ०७,ऑगस्ट, २०१९.

प्रस्तावना:-

मा. मंत्रिमंडळाच्या दि. ३०.७.२०१९ रोजी झालेल्या बैठकीतील निर्णयाच्या अनुषंगाने शासन निर्णय, दि. ७.८.२०१९ अन्वये आदिवासी विकास विभागामार्फत अनुसूचित जमातीसाठी सुरु असलेल्या योजनांच्या धर्तीवर राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजासाठी विविध योजना लागू करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. सदर योजनांमध्ये, “भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूत गिरण्यांना भाग-भांडवल मंजूर करणे” या योजनेचाही समावेश आहे. त्यानुषंगाने, आदिवासी विकास विभागाने, राज्यातील आदिवासी सहकारी सूत गिरण्यांना भाग-भांडवल मंजूर करण्याबाबत संदर्भाधिन शासन निर्णय दि. १४.१०.१९९८ अन्वये घेतलेल्या निर्णयाच्या धर्तीवर, भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील व्यक्ती सदस्य असलेल्या व महाराष्ट्र सहकारी संस्था नोंदणी अधिनियम, १९६० अंतर्गत नोंदणी झालेल्या सहकारी सूत गिरण्यांना भाग-भांडवल मंजूर करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती .

शासन निर्णय :-

मा. मंत्रिमंडळाच्या दि. ३०.७.२०१९ रोजी झालेल्या बैठकीतील निर्णयाच्या अनुषंगाने तसेच, या विभागाच्या दि.०७.०८.२०१९ अन्वये घेण्यात आलेल्या निर्णयास अनुसरून, आदिवासी विकास विभागाच्या संदर्भाधिन दि.१४.१०.१९९८ च्या शासन निर्णयाच्या धर्तीवर, राज्यातील भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील ८० % व्यक्ती सदस्य असलेल्या व महाराष्ट्र सहकारी संस्था नोंदणी अधिनियम, १९६० अंतर्गत नोंदणी झालेल्या सहकारी सूत गिरणीस प्रत्येकी २५,००० चात्यांच्या सूत गिरणीसाठी कर्ज व भाग-भांडवलीचे प्रमाण १:१ ठेवून १:९ या प्रमाणात भाग-भांडवल मंजूर करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे.

२. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूत गिरण्यांना भाग-भांडवल मंजूर करण्याकरीता शासन पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धती विहित करित आहे:-

- (१) भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या उपाययोजना क्षेत्रातील सहकारी सूत गिरणीस प्रत्येकी २५,००० चात्यांच्या सूत गिरणीसाठी कर्ज व भाग-भांडवलीचे प्रमाण १:१ ठेवून १:९ या प्रमाणात भाग-भांडवल पुरविण्यात यावे.
- (२) भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीचे ८० टक्के सभासद हे भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील व २० टक्के सभासद अन्य प्रवर्गातील असावेत.
- (३) संचालक मंडळामध्ये ८० टक्के सभासद हे भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील व उर्वरीत २० टक्के सभासद अन्य प्रवर्गातील म्हणजेच इमाव, विजा-अ, भज-ब, भज-क, भज-ड, अ.जा., अ.ज. व खुला या प्रवर्गातील असतील. त्याप्रमाणे महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियमातील तरतूदीनुसार, सहकारी सूत गिरणीच्या पोट-नियमामध्ये तशी तरतुद करण्यात यावी.
- (४) भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजामधील संचालक मंडळाच्या सदस्याने जात वैधता प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल. तसेच धनगर समाजातील व्यक्तींसह इतर मागास प्रवर्गातील सभासदांना जात प्रमाणपत्र सादर करणे आवश्यक राहिल.
- (५) सूतगिरणीचा अध्यक्ष व उपाध्यक्ष (चेअरमन व व्हाईस चेअरमन) भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाचा असावा. अध्यक्ष/उपाध्यक्ष इतर सूतगिरणीमध्ये अध्यक्ष/उपाध्यक्ष नसावेत.
- (६) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाने गठीत केलेल्या मा. मंत्रिमंडळ उपसमितीने मान्यता दिल्यानंतर मा. मंत्रिमंडळाच्या मान्यतेने भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजातील सहकारी सूतगिरण्यांची शासन अर्थसहाय्यासाठी निवड करण्यात येईल. उक्त मंत्रिमंडळ उप-समितीच्या बैठकांना मा. मंत्री (इतर मागास बहुजन कल्याण) व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/ इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग) यांना 'विशेष निमंत्रित' म्हणून बोलविण्यात यावे.
- (७) भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीस १:९ या प्रमाणात भाग-भांडवल देताना, सूतगिरणीसाठी प्रत्येक सभासदाकडून भाग-भांडवल जमा करणे, जमीन संपादन करण्यासाठी कार्यवाही करणे, वास्तुशास्त्रज्ञाची नियुक्ती करणे इत्यादी प्राथमिक कार्यवाही केलेली असावी.
- (८) शासनाने दिलेले भाग-भांडवल सूतगिरणीच्या आस्थापनेवर खर्च करण्यात येऊ नये.

- (९) भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीस मंजूर झालेल्या शासकीय भाग-भांडवलाची रक्कम, संबंधीत गिरणीच्या नावे, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक/ राष्ट्रीयकृत बँक/ सहकारी बँक यांच्या शाखेत स्वतंत्र खाते उघडून जमा करावी.
- (१०) सदर सूतगिरण्यांना अर्थसहाय्याबाबत वस्त्रोद्योग विभागाने त्या-त्या वेळी विहीत केलेल्या अटी व शर्ती लागू राहतील.
- (११) तसेच, धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीस २ शासकीय सदस्य नेमणे बंधनकारक राहिल.
- (१२) शासन निर्णय, सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभागाने, सहकारी सूतगिरण्यांसाठी वेळोवेळी निश्चीत केलेली प्रकल्प किंमत व बाबनिहाय विहीत केलेली किंमत लागू राहिल. सध्याच्या सूतगिरणीच्या प्रकल्प खर्चास व सूतगिरणीस शासकीय भाग-भांडवल मंजूर करण्यासाठी शासनाची मान्यता मिळणे आवश्यक राहिल. तसेच, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग वेळोवेळी निश्चीत करेल, अशी प्रकल्प किंमत सूतगिरणीस लागू राहिल.
- (१३) आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांनी संबंधीत सूतगिरणीचा प्रकल्प अहवाल शासनास सादर केल्यानंतर विभागाच्या मान्यतेने व शासनाच्या मान्यतेने भाग-भांडवलाची रक्कम संबंधीत सूतगिरणीस मंजूर करण्यात यावी. तसेच मंजूर केलेल्या रकमेच्या संदर्भात सूतगिरणीच्या संचालक मंडळाने सूतगिरणीच्या खर्चावर कडक नियंत्रण ठेवावे व अनावश्यक खर्च टाळावा.

३. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीच्या संबंधीत सभासदांनी गोळा केलेल्या एकूण भाग-भांडवलाच्या प्रमाणात व प्रकल्प किंमतीच्या मर्यादेत शासकीय भाग-भांडवल मंजूर करण्यात यावे. मंजूर केलेले भाग-भांडवल व संबंधीत वित्तीय संस्थेकडून घेतलेले कर्ज सूतगिरणीच्या प्रयोजनाव्यतिरिक्त अन्य कोणतेही प्रयोजनासाठी खर्च करता येणार नाही. तसेच झालेल्या खर्चाचे विनियोग प्रमाणपत्र आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांचे मार्फत शासनास सादर करणे बंधनकारक राहिल.

४. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीने भाग-भांडवल मंजूरीचा प्रस्ताव आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांच्याकडे प्रादेशिक उपसंचालक, वस्त्रोद्योग यांच्यामार्फत सादर करावा. आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांनी उभारणीखालील सहकारी सूतगिरणीच्या संदर्भात सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागामार्फत वेळोवेळी निर्गमित करण्यात आलेले शासन निर्णय/ मार्गदर्शक सूचना विचारात घेऊन संबंधीत सूतगिरणीचा प्रस्ताव त्यांच्या शिफारसीसह शासनाकडे सादर करावा. सदर प्रकरणी सूतगिरणीने

प्रकल्प उभारण्याच्या बाबतीत सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागाने निश्चित केलेल्या अटी व शर्तीनुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

५. सहकारी सूतगिरण्यांचा प्रकल्प अहवाल मंजूरीसाठी व यंत्रसामुग्री खरेदी व स्थापत्य बांधकामाच्या निविदा प्रक्रियेसाठी इ. बाबीसाठी वस्त्रोद्योग विभागामार्फत गठीत करण्यात आलेल्या समितीमार्फत प्रक्रिया पार पाडली जाईल. सदर प्रस्ताव वस्त्रोद्योग विभागाच्या शिफारशीने इतर मागास बहूजन कल्याण विभागास सादर करावा.

६. भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीच्या संचालक मंडळावर शासन नियुक्त संचालकाची तरतूद संस्थेच्या पोटनियमामध्ये असणे आवश्यक राहिल.

७. सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभागाने वेळोवेळी निश्चित केलेल्या विहित कालावधीत भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीची उभारणी करण्यात यावी.

८. सहकारी सूतगिरण्यांना देण्यात आलेल्या शासकीय भाग-भांडवलाची परतफेड करण्याबाबत सहकार पणन व वस्त्रोद्योग विभागाने वेळोवेळी लागू करण्यात आलेल्या तरतुदी भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरणीसाठी लागू राहतील. विहित केलेल्या शेड्युलप्रमाणे भाग-भांडवलाची परतफेड करण्याची जबाबदारी संचालक मंडळाची राहिल. याबाबतचे बंधपत्र आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर यांनी संबंधीत संचालकांकडून घ्यावे.

९. प्रकल्प अहवालानुसार अनुज्ञेय तरतूदीपेक्षा होणारा खर्च जास्त झाल्यास संबंधीत सूतगिरणी सदर खर्च स्वनिधीतूनच करेल या अटीवरच शासकीय भाग-भांडवल मंजूर करण्यात यावे.

१०. सूतगिरणी उभारणीसाठी आवश्यक असलेली खरेदी शासन निर्णय, उद्योग, उर्जा व कामगार विभागाच्या दि. ०१.१२.२०१६ व शासन निर्णय दि. ०८.१२.२०१७ मधील तरतूदीनुसार करण्यात यावी. तसेच सूतगिरण्यांनी संबंधीत पुरवठा धारकाच्या नावे रक्कम ई.सी.एस. द्वारे अदा करावी. तसेच, याबाबत शासनाकडून वेळोवेळी दिलेले निर्देश लागू राहतील.

११. आदिवासी विकास विभागामार्फत आणि सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागामार्फत सहकारी सूतगिरण्यांना भाग-भांडवल मंजूर करणेबाबतच्या योजनेत वेळोवेळी करण्यात येणारे बदल/सुधारणा हे भटक्या जमाती-क प्रवर्गातील धनगर समाजाच्या सहकारी सूतगिरण्यांना लागू राहतील.

१२. सदर योजनेसाठी होणारा खर्च, मागणी क्रमांक झेडजी-४, ४२२५. अनुसूचित जाती. अनुसूचित जमाती, इतर मागासवर्ग व अल्पसंख्यांक यांचे कल्याण यांवरील भांडवली खर्च, ०३. मागासवर्गीयांचे कल्याण, १९०, सार्वजनिक क्षेत्रातील व इतर उपक्रमांतील गुंतवणूका, (०१) भागभांडवली अनुदान, (०१) (०४) भटक्या जमाती-क या प्रवर्गातील सभासदांच्या सहकारी सूत कताई गिरण्यांना भागभांडवली अंशदान (कार्यक्रम) (४२२५ २१४१) या लेखाशिर्षाखाली करण्यात येणाऱ्या तरतुदीमधून भागविण्यात यावा.

१३. सदर शासन निर्णय, वित्त विभागाने आदिवासी विकास विभागास दिलेला अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक प्र.क्र.७२०/९८/व्यय-११, दि.०९.१०.१९९८ नुसार तसेच या विभागास वित्त विभागाने दिलेला अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक अनौसं.क्र.५३६/२०२४/व्यय-२, दि.१६/८/२०२४, व अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक अनौसं.क्र.८२४/व्यय-१४, दि.०३.०९.२०२४ अनुसार प्राप्त सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०९०३१७०५४४२४३४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(दिनेश चव्हाण)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- (१) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- (२) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (३) मा. उप मुख्यमंत्री (गृह) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (४) मा. उप मुख्यमंत्री (वित्त) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (५) मा. मंत्री, इतर मागास बहुजन कल्याण विभाग यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (६) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद/विधानसभा, विधानभवन, मुंबई.
- (७) सर्व विधानपरिषद/विधानसभा सदस्य, विधानभवन, मुंबई.
- (८) मा. मुख्य सचिव यांचे उप सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (९) सर्व मंत्रालयीन विभागाचे अप्पर मुख्य सचिव/ प्रधान सचिव/ सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- (१०) आयुक्त, वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- (११) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई. (प्रसिध्दीसाठी)
- (१२) संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

- (१३) प्रादेशिक उपसंचालक ,वस्त्रोदयोग सोलापुर ,नागपुर ,औरंगाबाद,मुंबई .
- (१४) सर्व उपसंचालक ,वस्त्रोद्योग, महाराष्ट्र राज्य
- (१५) सर्व प्रादेशिक उपसंचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण (प्रादेशिक) विभाग
- (१६) सर्व सहाय्यक संचालक, इतर मागास बहुजन कल्याण
- (१७) सर्व जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी, जिल्हा परिषद.
- (१८) कार्यकारी संचालक,महाराष्ट्र राज्य सहकारी वस्त्रादयोग महासंघ मर्यादित,मुंबई.
- (१९) निवड नस्ती